

KRONIKA

Jubilantovi novinárskej fotografie

Vážený pán doktor, milý Janko,

Ján Lofaj

dovoľ, aby som Ti k významnému životnému jubileu srdečne za-
blahoželal a súčasne sa aj úprimne poďakoval za dlhoročnú obetavú
prácu v prospech našej katedry i slovenskej fotožurnalistiky. Veľmi si
cením Tvoju náročnosť voči študentom, lebo si rovnako prísny aj na
seba. Vďaka tejto a iným dobrým vlastnostiam sa Ti u nás podarilo
vyprofilovať rad predmetov, ktoré vo svojom súhrne poskytujú ich
absolventom dobrý teoreticko-praktický základ na uplatnenie sa v pro-
fesionálnej kariére fotoreportéra či obrazového redaktora.

Aj keď Ti pribúda na plecía šiesty krížik, môžem Ťa ubezpečiť, že
vôbec na svoj vek nevyzeráš, a teda – do penzie máš ešte ďaleko. Hovo-
rím Ti to otvorene a verejne i preto, lebo Ťa na katedre potrebujeme: tak
ako všetky kolegyne a kolegov, za ktorými sú očividné výsledky v pedagogickej i vedeckej práci.

Osobitná vďaka Ti patrí za desaťročnicu výstavných aktivít Focusu, tejto našej malej ale
určite milej galérie fotografie, ktorej si riaditeľom, pravda – za vatikánsku menu. Na vernisáži
Tvojej výstavy, ktorú si pripravil ako darček k vlastnému jubileu, aj my prispievame k jeho
oslave dobrým, uznanlivým slovom a želaním pevného zdravia.

Napokon, milý Janko, dovoľ, aby som zvolal:

„Nech máš vždy dobré svetlo!“

Priateľsky a s úctou

doc. PhDr. Jozef Vatrál, PhD.
vedúci Katedry žurnalistiky FiF UK
Bratislava

Pozn. red.

*K uznanlivým slovám sa úprimne pridáva aj redakcia Otázok žurnalistiky, do ktorých ju-
bilant PhDr. Ján Lofaj dlhé roky pravidelne prispieva. Súčasnne sme radi, že nám – tiež za
vatikánsku menu – dal k dispozícii výber z vlastnej tvorby portrétov, na ktoré sa špecializuje.
Niektoré z nich možno vidieť na výstave v galérii KŽ FiF UK Focus na Štúrovej ul. 9 v Brati-
slave, ďalšími ilustrujeme toto dvojčíslo nášho časopisu.*

Novinári sa zaujímajú o nové aktivity CNŽ

Veríme, že čitatelia Otázok žurnalistiky nebudú považovať za neskromné vlastné konštatovanie, že Centrum nezávislej žurnalistiky (CNŽ) v Bratislave si za uplynulé obdobie dokázalo nájsť cestu k novinárom i študentom žurnalistiky prostredníctvom rozličných podujatí. Šancu na oslovenie novinárov má CNŽ od roku 1993, keď vzniklo ako nezisková inštitúcia financovaná z viacerých zahraničných zdrojov. Spomenúť možno predovšetkým The Independent Journalism Foundation v New Yorku, The Freedom Forum Foundation, The German Marshall Fund of the United States, Open Society Fund, Open Society Institute, The Knight Foundation, The Ford Foundation a The United States Information Service.

Základom činnosti CNŽ sú predovšetkým vzdelávacie aktivity. Workshopy, semináre, okrúhle stoly, odborné školenia, konferencie a kurzy anglického jazyka sú určené najmä profesionálnym novinárom a budúcim žurnalistom. Účasť na nich je bezplatná. Výnimkou sú len kurzy anglického jazyka, kde si účastníci hradia časť nákladov. Okrem toho sprostredkujeme aj pracovné návštevy zahraničných expertov na Slovensku a pobyty slovenských novinárov a pedagógov v zahraničí.

Pozrime sa aspoň na niektoré z najosvedčenejších a najúspešnejších aktivít.

Už tradične patria medzi novinármi k najobľúbenejším a najnavštevovanejším **okrúhle stoly** venované aktuálnym hospodárskym, politickým a celospoločenským otázkam. Moderátor Vladimír Bačišin každý mesiac na ne pozýva významných predstaviteľov spomínaných oblastí. Keďže zastupujú široké spektrum názorov, záujmov a postojov, je to výborná príležitosť na diskusiu a konfrontáciu názorov. Novinári oceňujú najmä skutočnosť, že majú možnosť stretnúť sa na jednom mieste s odborníkmi v príslušnej oblasti, ktorých častokrát ťažko získať na rozhovor pre ich pracovnú zaneprázdnenosť.

V spolupráci s Transparency International Slovakia sme od februára 2001 zorganizovali päť workshopov (šiesty bude v septembri 2001) pre novinárov z regionálnych médií. Všetky majú spoločného menovateľa — **investigatívna žurnalistika a boj s korupciou**. Lektormi workshopov sú poprední slovenskí a zahraniční novinári, odborníci z oblasti zákonodarstva, justície, polície, finančnej polície a ďalších rezortov, ktorí majú s touto problematikou bohaté skúsenosti.

Začiatkom júna sme v spolupráci s Delegáciou Európskej komisie v Slovenskej republike zrealizovali prvý z workshopov s názvom **Regionálna politika Európskej únie na Slovensku a médiá**. Na programe boli doterajšie aktivity a pôsobenie Európskej únie v krajinách strednej a východnej Európy vrátane jej ďalšieho zamerania a perspektív pôsobenia v tomto regióne s dôrazom na Slovensko. Na workshope vystúpil aj vedúci Delegácie Európskej komisie v SR, mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Walter Rochel. Súčasťou dvojdňového podujatia bola návšteva štyroch vybraných realizovaných projektov, kde boli použité finančné prostriedky z programu Európskej únie – Phare.

Novinárom z regiónov Slovenska bol určený workshop **Charita a médiá**, ktorý sme pripravili v spolupráci s Philip Morris Slovakia, s.r.o. Zámerom organizátorov bolo pripraviť pracovné stretnutie predstaviteľov mimovládnych organizácií združujúcich ľudí so špeciálnymi potrebami a novinárov, ktorí sa tejto problematike venujú v médiách. Cieľom bolo skvalitniť vzájomnú komunikáciu obidvoch skupín a otvorene hovoriť o problémoch, ktoré sú prekážkou kvalitnejšieho, humánnejšieho a etickejšieho prístupu celej spoločnosti k postaveniu a podmienkam hendikepovaných ľudí.

Spomínali sme, že CNŽ orientuje svoju činnosť predovšetkým na vzdelávanie novinárov a študentov žurnalistiky. Vlni sme tieto aktivity rozšírili o seriál workshopov pre mimovládne organizácie a predstaviteľov verejnej správy, ktorí prichádzajú do kontaktu s médiami. V organizovaní oboch projektov pokračujeme aj v tomto roku.

Program **Mimovládne organizácie a médiá** ponúka mimovládnym organizáciám možnosť naučiť sa, akým spôsobom diagnostikovať organizáciu a vyšpecifikovať činnosti organizácie, na ktoré treba upozorniť verejnosť. Odborné prednášky sú zamerané aj na zákony, týkajúce sa mediálnej sféry. Okrem iných tém je to aj špecifikácia a výber médií, kde sa treba prezentovať, rozdelenie informácií na tie, za ktoré treba platiť a na tie, ktoré médiá prijímajú bezplatne. Popri základných informáciách o mediálnej problematike sa lektorka seminárov PhDr. Alena Bučeková orientuje aj na praktické cvičenia „ušité“ na potreby konkrétnej organizácie, pričom spoločne hodnotia dosiahnuté výsledky.

Predstaviteľom samosprávy, zástupcom územnej samosprávy, predovšetkým voleným predstaviteľom a pracovníkom úradov, ktorí majú možnosť ovplyvňovať úroveň vzťahov s médiami, sú určené semináre **Samospráva a médiá**. Sú zamerané predovšetkým na informácie ako právo občanov, oblasť public relations a vzťahy s médiami. Súčasťou programu je oblasť plánovania, zásady spolupráce a organizovanie práce s médiami, ako je napríklad vyhľadávanie redakcií, komunikácia s novinármi a udržiavanie kontaktov. Do okruhu tém seminárov patria štandardné a krízové situácie, autorizácia rukopisov, spätná väzba, reakcie a polemiky, ako aj obsahová a organizačná stránka tlačových besied.

Seriál dvojdnových seminárov **Základy mediálnej komunikácie** organizujeme v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR pre predstaviteľov z oblasti justície. Lektorky projektu Anna Sámelová a Jana Segečová s účastníkmi seminárov formou praktických cvičení trénujú princíp poskytovania informácií jednotlivým druhom médií. Tréningy by mali prispieť k zníženiu neistoty, zábran a kľčovitosti pri poskytovaní informácií médiám a k lepšej vzájomnej komunikácii.

Už tretí rok organizuje CNŽ desaťmesačný **prípravný žurnalistický kurz pre Rómov**. Zameriava sa na výučbu základov žurnalistiky a prax frekventantov v médiách. Cieľom programu je poskytnúť mladým talentovaným Rómom s minimálne stredoškolským vzdelaním príležitosť na uplatnenie sa v tlačových a elektronických médiách. Hlavnou koordinátorkou programu je americká novinárka Janis Overlock.

V programoch CNŽ nechýbajú ani odborné **semináre pre fotožurnalistov**. Lektormi trojdňových podujatí sú poprední zahraniční lektori, odborníci na problematiku fotografie. Profesionálni fotožurnalisti zo všetkých druhov médií majú príležitosť konfrontovať si svoje názory, možnosti a skúsenosti najmä s technickými novinkami týkajúcimi sa spracovania a využitia fotografie v médiách.

Vlni v júni sme prvýkrát pripravili seminár **Slovenský jazyk v médiách**. Keďže sa mimoriadne osvedčil, odvtedy tieto odborné semináre pripravujeme pravidelne každý mesiac. Novinári a jazykovi redaktori tu konzultujú odborné otázky a problémy súvisiace s používaním slovenského jazyka v novinárskej práci s lektorom, známym jazykovedcom PaedDr. Matejom Považajom z Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied v Bratislave. Súčasťou podujatí je rozbor jazykovej stránky vybraných periodík. Cieľom seminárov je skvalitniť používanie spisovnej slovenčiny a zvýšiť štylistickú úroveň písaného slova.

K ďalším úspešným novinkám (začali vlni, pokračujú aj v tomto roku) možno zaradiť celodňové podujatia **Ako zvládať stres v redakcii**. Lektorka Ing. Irena Kašičková, profesionálna trénerka v oblasti zvládania stresu, orientuje jednotlivé časti seminárov na mentálne a fyzické techniky riadenia stresu a relaxácie, sebazpoznávanie, životné priority, pozície a osobné stresory. Okrem iného je to aj komunikácia a typológia osobností MBTI, ktorá sa vo svete využíva v manažerskom, zamestnaneckom, výchovnom i partnerskom poradenstve. Cieľom seminárov je identifikovať hlavné zdroje stresu v práci žurnalistov a v ich osobnom živote a hľadať cesty na eliminovanie vonkajšieho stresu. Účastníci získavajú informácie a skúse-

nosti v metódach odreagovania stresu, relaxácie a príčinách zvyšovania stresu. Podstatná časť programu je zameraná na tréning jednotlivých techník.

CNŽ nezabúda ani na mladých, budúcich novinárov. V uplynulých mesiacoch sme **pre stredoškolákov** so záujmom o žurnalistickú problematiku pripravili viacero programov. Na prvom z nich, ktorý sa konal každý utorok v popoludňajších hodinách od septembra 2000 do apríla 2001, získali študenti od slovenských, amerických a britských lektorov základné informácie o žurnalistickej práci. Získané vedomosti si mohli na záver overiť v praktických cvičeniach pod dohľadom odborníkov na žurnalistiku.

Po vlnajšom úspešnom trojmesačnom projekte **Business reporting** pre mladých záujemcov o prácu v médiách, ktorý realizovalo CNŽ v spolupráci s týždenníkom Trend, sme pokračovali s rovnakým zameraním aj na jar tohto roka. Organizovali sme ho spoločne s Trendom, Slovenskou televíziou a tlačovou agentúrou SITA. Prínosom zaujímavého projektu bolo, že účastníci mali možnosť bližšie poznať konkrétnu novinársku prácu v spomínaných médiách.

V spolupráci s Freedom Forum Foundation a British Council realizovalo CNŽ začiatkom júla 2001 pre študentov stredných škôl so znalosťou angličtiny **Letnú školu žurnalistiky**. Hlavným lektorom desaťdňového intenzívneho vzdelávacieho kurzu bol americký odborník Merle Dieleman. Na programe sa zúčastňovala aj britská lektorka Fiona Campbell z britskej televíznej spoločnosti BBC a odborníci z Katedry žurnalistiky FiF UK Bratislava. Jednotlivé lekcie programu sa orientovali na problematiku novinárskej práce v tlačových, elektronických médiách a v tlačovej agentúre. Na záver projektu študenti vytvorili noviny Bubon.

Okrem spomenutých aktivít sa v CNŽ pravidelne uskutočňujú pre novinárov a budúcich žurnalistov aj **kurzy internetovej žurnalistiky**. Oboznáma sa tu so základmi internetu, publikovania na web stránkach a s využívaním softvérovej podoby na tieto účely. Programy Adobe Photoshop a Macromedia Dreamweaver boli základnými piliermi práce s vlastnými web stránkami účastníkov, ktoré využívali fotožurnalisti počas trojdňového júlového workshopu. Lektormi boli americkí fotožurnalisti Sreenath Sreenivasan a Mark Milstein. (10)

Kontakt: Centrum nezávislej žurnalistiky, Štúrova 9, P.O.Box 236, 810 00 Bratislava. Tel: 02/5292 2708, Fax: 02/5292 2706, E-mail: off@cenezu.sk, www.ijf-cij.org/bratislava.html

Audiovizuálne informačné centrum

Audiovizuálne informačné centrum (AIC) – jedno z oddelení Slovenského filmového ústavu pôsobí ako servisné pracovisko pre národných koordinátorov a zástupcov Slovenska pre medzinárodné organizácie Eureka Audiovisuel (EA), European Audiovisual Observatory (EAO) a európsky kinematografický fond Eurimages, zabezpečuje kontakt s programami EA a Eurimages a využívanie možností, ktoré slovenskej strane z členstva v nich vyplývajú.

Audiovizuálne informačné centrum ďalej zabezpečuje kontakt so zahraničnými inštitúciami, poskytuje im prístup k relevantným informáciám z oblasti slovenského kinematografického a audiovizuálneho prostredia a naopak, zhromažďuje, spracúva a medzi slovenskými subjektmi distribuuje informácie, ktoré z oblasti audiovizie a kinematografie prichádzajú na Ministerstvo kultúry

SR alebo Slovenský filmový ústav a sú určené odborníkom z oblasti slovenskej kinematografie a audiovizie.

V spolupráci s partnerskými inštitúciami (Ministerstvom kultúry SR, Mediálnym inštitútom, Radou pre vysielanie a retransmisiu, Úniou filmových distribútorov a ďalšími) AIC za slovenské teritórium poskytuje relevantné informácie o filmovom a audiovizuálnom prostredí pre informačné centrá a audiovizuálne databázy v zahraničí a pravidelne aktualizuje adresár slovenských subjektov pôsobiacich v kinematografii a audiovizii.

Pravidelné informovanie odbornej verejnosti o nových ponukách, uzávierkach a svojej činnosti AIC zabezpečuje na stránkach mesačníka o filmovom dianí na Slovensku Film.sk, vydávaného Slovenským filmovým ústavom a na svojich internetových stránkach www.aic.sk, kde ponúka prehľad

aktuálnych workshopov, seminárov, konferencií a príbuzných podujatí na Slovensku i v zahraničí, filmových internetových adres, adresár subjektov pôsobiacich v slovenskej audiovizíi a kinematografii, možnosti získania finančnej podpory z fondu Eurimages pre európske koprodukcie, distribúciu a kiná.

Kontakt: Slovenský filmový ústav (www.sfu.sk), Audiovizuálne informačné centrum, Grösslingová 32, 811 09 Bratislava, Tel: +421 2 52733212, Fax: +421 2 52733214, E-mail: aic@aic.sk, Ľubica Mistríková, Zuzana Chvoštíková

Prvé „pravé“ interview na svete

Ako už názov napovedá, *interview* (u nás aj *rozhovor*) vzniklo na pôde anglicky písaných žurnalistík. Za prvého novinára, ktorý od roku 1836 vsúval do svojich výpovedí priame citáty, sa považuje Američan James Gordon Bennett (1795 až 1872), tvorca denníka *New York Herald*; ako prvé takéto novinárske interview sa uvádza záznam jeho rozhovoru s majiteľkou verejného domu v New Yorku. V tomto prípade však išlo o tú podobu interview, v ktorej sa priama reč strieda s rečou nepriamou. Zakladateľom „čistého“ rozhovoru (tzv. *answer-to-question format*, teda štruktúry otázka-odpoveď), teda tej jeho podoby, v ktorej ide vyslovene o dialóg novinára s jeho objektom, je veľká postava americkej osobnostnej žurnalistiky Horace Greeley (1811 až 1872), ktorého *New York Tribune* sa považujú za jedny z najlepších mienkotvorných novín v celých dejinách amerického novinárstva.

O *interview* jestvuje v americkej novinovednej literatúre veľa príručiek. Najmä však takých, ktoré ho považujú alebo 1. za metodiku získavania informácií, alebo 2. za formu, resp. podobu žánra, tzv. spravodajský fičér (v *angl. news feature*). Autor týchto riadkov sa nestretol s prípadom, že by sa považovalo za samostatný žánr, ako je to napr. u nás, teda v novinárstve, ktoré ho prebralo, resp. prebralo predovšetkým jednu jeho podobu (už spomínaný *question-and-answer format*), kde sa za žánr, samozrejme, pokladá. Tu však treba pripustiť, že práve táto jeho podoba sa v moderných anglicky písaných novinách využíva oveľa menej ako u nás (nepamätáme sa, že by sa v súčasnosti objavovalo pravidelne v každom čísle na pravidelnom mieste, resp. miestach, ako je to, povedzme, v našej *Pravde*); skôr nachádza uplatnenie v tamojšej časopiseckej žurnalistike.

Väčšina *interview* v americkej či anglickej novinovej tlači má podobu či už *hard news*, alebo *soft news*. Ide teda o text, ktorý kombinuje nepriamu reč s priamou, pričom otázky nemusia a vlastne ani nebývajú priamo položené, ale sa dajú vydedukovať z celkového kontextu. Čiže: *Interview* sa tu považuje za druh správy. Niekedy americká teória delí *interview* na: 1. rutinné, alebo spravodajské (*routine or news interview*), v ktorom sa informácie zo zdroja podávajú čitateľovi zhruba v takej podobe, v akej sa získali (teda záznamom rozhovoru; podľa tamojšej teórie i praxe takéto *interview* má silný náboj hodnovernosti, lebo o udalosti hovoria najzaujímavejšia osoba), 2. osobnostné (*personality interview*), v ktorom sa zaznamenávajú názory nejakej celebrity – politika, umelca, športovca... a napokon 3. sympóziové (*symposium interview*), u nás by sa vari dalo nazvať besedové, lebo poznáme *besedu za okrúhlym stolom*, v ktorom na otázky odpovedá niekoľko účastníkov rozhovoru. Zrejme práve toto *interview* prekračuje hranice spravodajstva a zabieha do postojových výpovedí. Inokedy sa vyratúva *interview*: 1. faktové, alebo spravodajské (*factual or news interview*), 2. fičrové, alebo osobnostné (*feature or personality interview*) a 3. životopisné či biografické (*biographical interview*), kde sa pozornosť o. i. kladie na vlastnosti toho, kto rozhovor poskytuje, na jeho životnú filozofiu a pod. Tieto druhy *interview* by sa asi dali klasifikovať ako individuálne, lebo popri nich sa spomínajú skupinové (*group interviews*), ktoré opäť – aspoň podľa niektorých autorov – môžu byť dvojaké: 1. spýtavé či skúmané (*inquisitive type*) a 2. sympóziové. V prvých sa novinár pýta náhodne vybraných ľudí na priebeh udalosti, v druhom ide o hlbší pohľad na problém, snaha osvetliť ho zo všetkých, či aspoň z viacerých strán, preto aj ich výber sa musí robiť starostlivo, s jasným zámerom. Uvedené členenia prezrádzajú istú bezradnosť anglicky písanej žurnológie v pojmovej oblasti, nevelikú schopnosť triediť predmet systematicky a sklony dopúšťať sa iných lapsusov (keď na jednej strane – aspoň v prípade tu uvedeného prvého členenia – sa *interview* zaraďuje medzi spravodajské výpovede a zároveň sa z jeho troch typov prvé nazýva nielen rutinným, ale aj spravodajským).

Vráťme sa však k „čistému“ *interview* Horaca Greeleyho, ktoré určilo žánrovú podobu rozhovoru v mnohých inonárodných (vrátane slovenského) novinárstvach. Treba vari zdôrazniť, že ho uverejňujeme v tej podobe, v akej vzniklo, samozrejme, preložené do našej materčiny. (Upozorňujeme pritom na používanie domicilu, ktorý sa nemusel zhodovať s dátumom vydania novín.)

DVE HODINY S BRIGHAMOM YOUNGOM

SALT LAKE CITY, UTAH, 13. júla 1859

– Môj priateľ dr. Bernhisel, člen mormonskej cirkvi, vzal ma dnes popoludní na schôdzku s prezidentom Cirkvi mormonov Brighamom Youngom, ktorý prejavil ohotu stretnúť sa so mnou o druhej popoludní. Po výmene niekoľkých bezvýznamných viet na všeobecné témy som uviedol, že som sa dostavil v nádeji získať plnší obraz o doktríne a politike Cirkvi mormonov a teda, že by som rád v tomto smere položil, ak je to možné, zopár otázok. Prezident Young vyjadril ohotu reagovať na všetky prípadné dopyty. Rozhovor mal v podstate nasledovný priebeh:

H. G.: Mám takzvané mormonstvo považovať za nové náboženstvo, alebo jednoducho za novú odnož kresťanstva?

B. Y.: Sme presvedčení, že bez kňazstva vysväteného priamo Synom Božím a Spasiteľom ľudstva a v bezprostrednej komunikácii s ním nejestvuje nijaká opravdivá kresťanská cirkev. Práve takáto je Kristova cirkev svätých posledných dní, ktorú jej nepriatelia nazývajú mormonskou; nepoznáme nijakú inú, ktorá by sa mohla čo len pochváliť, že mala časť byť poctená darom priameho zjavenia Božej vôle.

H. G.: Mám tomu teda rozumieť tak, že považujete všetky cirkvi, ktoré sa hlásia ku kresťanstvu, rovnako ako považuje Rímskokatolícka cirkev všetky cirkvi, ktoré nemajú s ňou oficiálne kontakty, za – rozvrtné, kacírské a nevedúce k spaseniu?

B. Y.: Vlastne áno.

H. G.: Aký je postoj vašej cirkvi k otrokárstvu?

B. Y.: Považujeme ho za božskú inštitúciu, ktorú nemožno zrušiť, pokiaľ kliatba vyslovená nad Chámom¹ nebude sňatá z jeho nasledovníkov.

H. G.: Sú na tomto území nejakí otroci?

B. Y.: Sú.

H. G.: Podporujú zákony tohto územia otrokárstvo?

B. Y.: Zákony sa vydávajú tlačou – môžete si ich teda prečítať. Ak sem dovezú otrokov ľudia, ktorí ich vlastnili v Štátoch, neschvaľujeme ich úteky zo služieb majiteľa.

H. G.: Mám tomu teda tak rozumieť, že ak prijmú Utah do Federálnej únie, bude otrokárskym štátom?

B. Y.: Nie, bude slobodným štátom. Otrokárstvo by tu bolo aj zbytočné, aj nevýnosné. Ja vôbec ho považujem za kliatbu Pána. Ja sám si najímam viacerých robotníkov a platím im slušnú mzdu; *vlastniť ich, to by som si nemohol dovoliť.* Viem si lepšie pomôcť, než sa nútiť kŕmiť a obliekať ich rodiny, starať sa o nich, zabezpečovať ich v chorobe i v zdraví. Utah nemá predpoklady na prácu otrokov.

H. G.: Dovoľte mi teraz dozvedieť sa viac, najmä pokiaľ ide o politiku vašej cirkvi: Pokiaľ viem, od každého člena vyžadujete, aby vo všetkého vyrobeného či zarobeného odovzdával cirkvi viac ako desatinu.

B. Y.: Tak to žiada naša viera.

H. G.: Ako sa s týmito desiatkami nakladá?

B. Y.: Časť ide na stavbu chrámov a na iné priestory určené na pobožnosti; časť na pomoc chudobným a núdznym konvertitom, ktorí smerujú medzi nás; a najväčšia časť na podporu chudobných Svätých.

H. G.: Vari nič z toho nedostávajú biskupi a iní hodnostári vašej cirkvi?

B. Y.: Ani jedno jediné penny.

H. G.: Z čoho potom vaši kňazi žijú?

B. Y.: Z práce vlastných rúk, presne ako prví apoštoli. *V celej cirkvi len ja nemám trvalé zamestnanie, pravda, okrem služby pre cirkev.*

H. G.: Môžete nejakou racionálne vysvetliť dôvody averzie a nenávisť, s ktorou sa vaši stúpenci napospol stretávajú u ľudí, medzi ktorými žijú a s ktorými sa priamo stýkajú?

B. Y.: Niet iného vysvetlenia, než to, ktoré nám dáva ukrižovanie Krista a podobné zaobchádzanie so služobníkmi Božími, s prorokmi a svätcami vo všetkých dobách.

H. G.: Ako je medzi vami rozšírená polygamia?

B. Y.: Ťažko povedať. Niektorí z prítomných (hlavy cirkvi) majú po jednej žene; iní ich majú viac; každý z nás si sám určuje svoju individuálnu povinnosť.

H. G.: Aký najväčší počet žien patrí jednému mužovi?

B. Y.: *Ja ich mám pätnásť; a nepoznám nikoho, kto by ich mal viacej;* ibaže niektoré zo žien mne prisúdených sú staré panie, ktoré považujem skôr za svoje matky než svoje ženy; prijal som ich, aby som ich opatroval a podporoval s láskou.

H. G.: A nevraví vari Kristus, že ten, kto odvrhne vlastnú ženu, či ten, kto sa ožení so ženou odvrhnutou iným, sa dopúšťa cudzoložstva?

¹Chám je biblická postava, druhý Noeov (alebo Nóachov) syn. Zneuctil svojho opitého otca, lebo neprikryl jeho nahotu, za čo ho otec prekliat. (Podľa Prvej knihy Mojžišovej, zvanej aj Genesis, kap. 9, verše 20 až 27. Pozri: Biblia. Písmo sväté Starej a Novej zmluvy. Liptovský Mikuláš, Transcius 1979, s. 7.)

B. Y.: Iste; a ja tvrdím, že nijaký muž nemá odvrhnúť vlastnú ženu s výnimkou prípadu jej cudzoložstva a dokonca ani z tohto dôvodu nie vždy. To je však môj individuálny názor. Nevravím, že v našej cirkvi nikdy nijaká žena nebola odvrhnutá, ale ja s tým nesúhlasím.

A to je, ak si dobre spomínam, jadro toho takmer dvojhodinového rozhovoru. (Prezident Young) odpovedal ochotne, aj keď nie vždy gramaticky správne, zato bez najmenšieho zaváhania či rezervovanosti, pričom ničím nenaznačil, že by chcel niečo zatajiť. Mal na sebe celkom prosté ľahké letné oblečenie a nevyzeral ani svätuškársky, ani ako fanatik. Na vzhľad je dôstojný, úprimný, dobrosrdečný, skôr robustný päťapätidesiatnik², ktorý má zrejme život rád a nijako sa neponáhľa do neba. Jeho spoločníci sú jednoduchí muži, rodom a výchovou očividne predurčení na manuálnu prácu a zrejme mali tak ďaleko k úskočnej pretvárke či k podvodu, ako nikto, s kým som sa kedy stretol.

Na tomto mieste mám vari právo dodať, napokon povedal som to aj pred zhromaždenými hodnosťarmi na záver hore uvedeného rozhovoru, že degradácia (alebo, ak je vám to slovo milšie, obmedzenie) ženy na jedinú jej povinnosť rodiť deti a s tým spojené veci je nevyhnutný dôsledok systému, ktorý tu vládne. Nikde na uliciach metropole mormonov som nevidel nápis, v časopisoch reklamu, v ktorej by žena ponúkala nejakú prácu. Ani jeden mormon nespomenul

pred mnou názor svojej ženy, či ktorejkoľvek ženy na čokoľvek; nijakú mormonku mi nepredstavili, nijaká ma neoslovila; a hoci ma pozvali k sebe na návštevu, nik nespomenul, že by ma jeho žena (či ženy) chceli vidieť, že by sa chcela (chceli) so mnou zoznámiť, ba ani len spontánne nespomenuli, že taká bytosť jestvuje, či také bytosti jestvujú.

Jednu poznámku prezidenta Younga dokážem určite zreprodukovať verne, a tá hádam poslúži ako príklad všetkého, čo sa v tomto smere nastolilo. Podľa mňa ju sformuloval takto:

„Ak by som sa necítil dostatočne schopný urobiť niečo bez toho, že by som sa o tom poradil či už s manželkou alebo so ženou vôbec, určite by som to mal nechať tak.“

V tomto vyhlásení je ako na dlani postoj celého mormonstva k žene, ale aj všetkých polygamičných systémov. Ak by sa takýto systém všeobecne ujal a prevládol, žena by veľmi rýchlo bola vykázaná do harému a keby sa objavila na ulici bez zahalenej tváre, považovalo by sa to za nemravné. *Som hlboko presvedčený, že duch devätnásteho storočia sľubuje vyriešiť problém postavenia ženy a jej osudu celkom inak, než je to tu.*

H. G.

(*New York Tribune*, 20. augusta 1859. Podľa: Louis L. Snyder – Richard B. Morris (eds.): *A Treasury of Great Reporting*. New York, Simon and Schuster 1962, s. 107 až 109.)

(jv)

²Brigham Young žil v rokoch 1801 až 1877, preto Greeleyho údaj o jeho veku nie je presný.